List 34. **NOVICE** Tečaj LIV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 21. avgusta 1896.

Politiški oddelek.

Čehi in Nemci.

Odnošaji mej Čehi in Nemci na Češkem in Moravskem so se zadnji čas jako poostrili. Čehi so začeli napenjati vse sile, da si pridobe v teh dveh kronovinah pravice, ki jim gredo. Na Moravskem se suče boj najbolj okrog tega, da se Nemcem iztrgajo mnoga mesta, ki imajo največ slovansko prebivalstvo, a nemško upravo. Povsod v tacih krajih je hud boj. Nemce podpirajo skoro povsod židje. Vzlic temu se pa morajo le umikati češki odločnosti. Nasprotje Nemcev proti Čehom je pa pripeljalo tudi do narodnogospodarskega boja. Čehi so poprijeli se gesla: „Svoji k svojim!“ in ne kupujejo več pri nemških in židovskih trgovcih. Ker so okolice mest tudi češke, nemški trgovci hudo čutijo ta pritisk in se pritožujejo zaradi tega pritiska. Oblastva so jih sprva podpirala, in kaznovala slednjega, ki je priporočal naj se Čehi drže gesla: „Svoji k svojim“. Toda kmalu se je dognalo, da to ni zakonito. Okrajni glavar v Litovelu je bil v tem oziru najtrdovratnejši. On je že nedavno prepovedal češke napise na prodajalnicah, češ, da s tem se odvajajo ljudje od nemških in židovskih trgovcev. Toda moža so že poučili, da njegovo razlaganje zakonov ni pravo in so ga za nekaj časa celo odstavili od službe.

Ta narodnogospodarski boj je za nemštvo jako občutljiv. Napolnjuje je z največjim strahom. Pravih Nemcev je tako v teh krajih malo. Največ so le židje in ponemčeni Čehi, ki dobro češki znajo, na te ljudi se pa Nemci ne smejo dosti zanašati. Židje že zaradi protisemitizma omahujejo, bi li še dalje podpirali Nemce. Nakrat se utegnejo izneveriti nemštvu in cela vrsta mest bodo za nemštvo izgubljena. Potem je v nevarnosti tudi nemška večina v deželnem zboru.

Na Češkem pa sedaj Čehi posebno pozornost obračajo na svoje sobrate v tako imenovanem nemškem zaključenem ozemlju. V tem ozemlju biva nad 100.000 Čehov in teh nočejo prepustiti nemški samovolji. Češka šolska Matica snuje za češke manjšine češke šole in Čehi so sedaj jeli prirejati izlete v take nemške kraje. Vlada je sicer jela prepovedovati češke društvene izlete v nemške kraje, a to ne bode dosti pomagalo. Prirejali bodo pa izlete zasebniki, katerih pa nikdo prepovedati ne more. Češki turisti, ali člani kacega češkega društva se zgovore, da ta ali oni dan obiščejo svoje narodne brate v tem ali onem nemškem mestu. Taki izleti bodo vsekako le povzdignili češko narodno zavest.

Te stvari se mislijo lotiti Čehi sistematično. Najprej bodo napravili natančne sezname čeških gostiln in obrtnikov po nemških mestih, da bodo vedeli kje se ustaviti, kje kaj kupiti v nemškem mestu. Tembolje se bode množil prihod Čehov, tembolje se bodo tudi množile češke gostilne in hoteli. Marsikak Čeh, ki se sedaj zmatra za Nemca, našel bode svoje slovansko srce. Nemci se tega jako boje, kajti dobro vedo, da se bode nemški značaj marsikakega mesta precej skazil, če se začno Čehi bolje zavedati.

Češke občine, na čelu Praga so pa sklenile na vso moč podpirati češke manjšine v nemških mestih. Dovoljujejo v ta namen znatne svote. Če bodo pa Nemci še nadalje tako surovo postopali proti Čehom, se pa jim preti, da bodo Čehi jim z jednakim povračali v čeških mestih.

Borba, ki se je začela na Češkem je kaj pomenljiva. Čehi hočejo splob dokazati, da na Češkem pravega nemškega ozemlja ni, da je torej potrebno, da je po vsej deželi češčina jednakopravna z nemščino. To se jim bode tudi posrečilo.

Nemci se bodo še kesali, da 1890. leta pri konferencah na Dunaju se niso postavili na pametnejše stališče in dovolili v razdelitev okrajev po narodnostih ne le za Češko, temveč tudi za Moravsko in Šlezijo. Tedaj bi bili Čehi v to radi privolili in mir bi bil zavladal.

Sedaj pa bode prej ali slej pokazalo se nemško ozemlje na Češkem za prazno iluzijo, na Moravskem se tudi nemško gospodstvo dolgo ne bode dalo ohraniti. V

večini prebivalstva tako nima opore, temveč sloni le na veleposestvu in židovstvu. Če pa imajo jedenkrat Češko in Moravsko Čehi v rokah, se tudi Šlezija jim ne bode dolgo branila, ker je tudi po večini slovanska. Nemci so s tem, da so hoteli le sami gospodovati, le sebi omajali stališče. Nemškemu gospodstvu na slovanskem severu bode kmalu odklenkalo.

Politični pregled.

Volilna agitacija na Koroškem je jako živahna v slovenskih in nemških krajih. Sklicujejo se shodi za shodom. Slovenski shod na Pokrčah je okrajni glavar Mac Nevin prepovedal zaradi neke živinske bolezni, druge slovenske shode pa skušajo Nemci s tem preprečiti, da pritiskajo na krčmarje, naj za slovenske shode ne dajo prostora Dosedaj se namen jim ni nikjer posrečil Nekateri krčmarji so pač odrekli prostore, pa so se dobili drugi. Samo nemški rovarji so imeli nekaj škode, ker krčmarje celo plačujejo, da odrekajo prostore. Nemški konservativci in Slovenci imajo upanje, da v marsikaterem okraju izpodrinejo liberalne oziroma narodne Nemce. Večine ne bodo dobili, ker to odločuje veleposestvo, kakor v mnogih drugih deželnih zborih.

Kaltenegger, navaden štajerski kmet, ki je pa deželni in državni poslanec, je postal nakrat nenavadno sloveča oseba. Narodni in liberalni Nemci napenjajo vse sile, da bi ga vrgli pri novih volitvah za štajerski deželni zbor, prav kakor bi šlo za to, da vržejo kacega veljavnega konservativnega vodjo. Morre, ki je nekak najuplivnejši liberalec na Gorenjem Štajerskem, je popustil svoj volilni okraj, da kandiduje proti Kaltenegerju, ker to zmatra za svojo narodno dolžnost. Kaltenegger je pa lahko ponosen, da se njegovi osebi pripisuje tako važnost, kakor da ž njim stoji ali pade kak vladni sistem. Kaj je pa Kaltenegger tako strašnega storil, da se ga tako boje. Nič druzega, kakor govoril je za dvojezično gimnazijo v Celju. Okrog tega se sedaj suče ves boj. Upamo, da se ne posreči vsem silam vreči tega vrlega kmeta.

Češka zmaga. — V Kijevu na Moravskem so Čehi zmagali pri volitvah v mestni zbor v vseh treh razredih. Dosedaj je to mesto imelo nemški zastop. Nemci so zaradi svojega poraza grozno poparjeni. Mesto ima svojo nižjo gimnazijo. Ta zavod je bil dosedaj nemšk, da si vanj zahajajo največ slovanski učenci, v bodoče bode pa zavod češki. To najhuje peče Nemce. Hudo je pa jim tudi, ker vedo, da to ni zadnje mesto, katero prej ali slej zgube. Sedaj je še jednajst mest, v katerih je velika večina prebivalstva slovanska, občinski zastop je pa nemšk. Vsa ta mesta skušajo izviti Cehi Nemcem iz rok. Zmage pri občinskih volitvah pa vplivajo na deželno- in državnozborske volitve. Vse ne bode nič pomagalo. Pokazal se bode slovanski značaj Moravske, naj je Nemcem to še tako neljubo.

Rusija in Avstro-Ogerska. — Določeno je konečno, da ruski car in carinja prideta na cesarski Dunaj dne 27. avgusta. Na kolodvoru jih sprejme cesar s člani cesarske rodovine. Carska dvojica ostane na Dunaju dva dni. Na dvoru bodo razne slavnosti tem povodom. Udeležil se bode ruski car tudi vojaške parade. Ta sestanek dveh mogočnih vladarjev nima sicer sam ob sebi političnega namena, a je vendar velikega pomena za dobre prijateljske odnošaje, ki vladajo mej Rusijo in Avstro-Ogersko in ki so jasen in očiten porok za ohranitev evropskega miru. — Pozneje poseti car tudi Francijo, da utrdi prijateljske odnošaje Rusije tudi do te države. — Zagotovlja se, da carska dvojica obišče tudi Berolin.

Kreta. — O uspešnih korakih, ki bi se bili v pomirjenje krečanskih prebivalcev s te ali one strani storili, poročila ne vedo ničesar povedati. Nasprotno se čuje o čedalje večjih nemirih ondi. Moritve so na dnevnem redu. Kristijanje beže z otoka. — Avstro-Ogerska je predlagala velevlastim blokadovanje Krete. Ta misel ni prodrla. Rusija je temu predlogu posebno nasprotovala. — Revolucijski odbor se pripravlja na to, da slovesno proglasi neodvisnost Krete. Ruski listi so že prej priporočali, da naj bi se Krečani pripoznali kot vojujoča se oblast, vsled česar bi Turčija potem rajši dovolila kake koncesije. Če se zdaj utegne res zgoditi, da revolucijski odbor dožene slovesno proglasitev neodvisnosti otoka, je pričakovati, da velevlasti tej proglasitvi ne bodo ugovarjale in to zgolj zaradi tega ne, da bi Turčija čim preje zadovoljila Krečane in naredila mir mej nezadovoljnimi prebivalci. — Čuje se, da je provizorna vstaška vlada za slučaj, da bi se velesile uprle združenju Krete z Grško, sklenila zahtevati, naj prevzame Angleška protektorat čez Kreto. — Turčija se obotavlja dati pravice Krečanom, ker se zanaša na nejedinost velevlastij. Vendar se pri tem lahko zmoti. Če bi stopile Rusija, Anglija ali Grška odločno na noge, bi tudi v tem slučaju velevlasti vsled nejedinosti skupno ne nastopile proti tej ali oni velevlasti. Tedaj bi se prav lahko zgodilo, da pride Turčija ob Kreto in to vsled svoje trmoglavosti.

Obrtnija.

Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani.

(Dalje.)

XI. Zbornični svetnik Karl Luckmann poroča o dopisu c. kr. dežel. predsedstva, ki naznanja, da je deželni zbor kranjski v svoji seji dne 8. februvarja t. l. sklenil nastopno resolucijo: „Visoka c. kr. vlada se naprosi, da predloži državnemu zboru zakonski načrt, po katerem se dovolijo za obrtnostna podjetja, ki se tekom 5 let na novo ustanove v mestu Ljubljani in katasterskih občinah Spodnja Šiška, Vodmat in Vič one davčne in pristojbinske olajšave, katere so se dovolile z zakonom z dne 10. avgusta 1895., drž. zak., štev. 131, za okoliš Trsta in katastersko občino Milje“. C. kr. deželno predsedstvo želi zvedeti stališče, katero zavzema zbornica nasproti zaprošenim davčnim in pristojbinskim olajšavam. Prosi torej, da se mu naznani, kateri obrtnijski predmeti in v koliki množini se razpečavajo osobito v Ljubljani in v okolici in kateri se od zunaj uvažajo. Dalje, kateri predmeti se že izdelujejo v Ljubljani in glede katerih bi bilo želeti in na to delati, da bi se izdelovali v Ljubljani in njeni okolici. Prosi se tudi naznaniti, če ima in za katera obrtnostna podjetja ima Ljubljana pogoje, da bi se mogla ta razviti in katere olajšave je eventuvelno dovoliti obrtnostnim podjetjem, ki bi se na novo ustanovila in na katere vrsti podjetij bi se naj raztegnile te olajšave. Slednjič se želi, da se sporoči, ali je sploh priporočati dovolitev takih olajšav in kakšen financijelen vpliv bi imele osobito na že obstoječa podjetja. Predno razmotrimo te točke, treba je poznati zakon, o katerem je bil govor v kranjskem deželnem zboru. Ta določa:

Člen I. „Vladi se daje oblast, da takim obrtnostnim podjetbam, katere se v času mej 1. dnem januvarja 1896. l. in 31. dnem decembra 1900. l. na novo ustanove in v obrat spravijo v mestu tržaškem, v njegovem okolišu ali v katasterski občini Milje, dodeli v členu II. tega zakona oznamenjene ugodnosti glede na plačevanje davkov in pristojbin, ako navedene podjetbe nameravajo narejati take predmete, kateri se v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem

zboru, ali sploh še ne narejajo ali se pak narejajo samo v obsegu, ne ustrezajočim danim gospodarskim razmeram, in ako se ob jednem spozna, da je ustanovitev teh podjetb sploh v korist narodnega gospodarstva.

Člen II. Ugodnosti, ki jih je dodeliti morajo obsegati:

a) prostost od kolkov in neposrednih pristojbin za pogodbe o ustanovitvi družeb, ako se napravi delniška družba, vendar samo vštevši prvo izdajo delnic in delniških začasnic in pa na trajno dobo največ dvanajstih let za delniške kupone; naposled za pridobitve zemljišč za namene obratovanja do časa, ko se prične obrat;

b) prostost od dobitkarine, uvedene s cesarskim patentom z dne 15. decembra 1815. l. (pr. s. z. za ljubljansko gubernijo, III. dopolnilni zvezek št. 22), in dohodarine, uvedene s ces. patentom z dne 29. oktobra 1849. l. (drž. zak. št. 439), in pa od vsakega državnega davka, ki bi v bodoče utegnil stopiti na njeno mesto, izvzemši osebno dohodarino, na dobo dvanajstih let od časa, ko se obrat prične;

c) prostost od domarine glede mestnosti, neposredno namenjenih za obrat obrtnosti, ako niso vzete v najem, za isto trajno dobo."

Če natančno premotrimo člen I. in presodimo, da je težko določiti, kateri predmeti se v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, narejajo v obstoječim gospodarskim razmeram neustrezajočem obsegu, moramo priti do sklepa, da se more na vprašanje, kedaj in katerim obrtnostnim podjetbam naj se dovolijo olajšave, le od slučaja do slučaja odgovoriti. V Ljubljani in njeni okolici obstoje: stavbena mizarstva, stavbena ključavničarstva, tovarna za stroje, tovarna za gasilno orodje in kovinsko blago, tovarna za dratene žebljičke, zvonolivarna, več tovarn za opeko, tovarna za barveni les, pivovarne, tovarne za parkete in lesno blago, tovarna za kavine surogate in kandite, c. kr. glavna tobačna tovarna, bombažna predilnica in tkalnica, tovarna za volneno blago in dve tovarni za usnje, tovarna za papir, tovarne za drobljenje lesa, tovarna za klejni in drugi debeli papir, parne žage, tovarne za slamnike, podjetja za pohištveno opravo, tovarna za lim in koščeno moko, mlini itd. Na te obrtnostne stroke bi se olajšave, katere želi zakon, ne mogle raztezati. Nasproti uvaža se v Ljubljano mnogo oblačilnega blaga vsake vrste in ker so na Kranjskem tri znatne bombažne predilnice in tkalnice, pa nobene apreture, bi se lahko ustanovile belilnice, barvarije, apreture in prirejevalnice, bombažne preje in blaga. Kuhinjska posoda se uvaža in rentovala bi se morebiti tovarna za posteklenо kuhinjsko posodo, ker ni na jugu Avstrije nobene take tovarne. Z uspehom bi lahko delovali tovarna za dratene mreže in kartonažna tovarna i. dr., za kateri obrtnosti se tvarina izdeluje v bližini po cenah, ki so zmožne konkurence in katero tvarino bo tudi zmirom dobiti. Tudi na ustanovitev sladkorne tovarne bi se lahko mislilo, kajti poskušnje s pridelovanjem pese so se v deželi obnesle. Pri tem se pa mora poudarjati, da bi dovolitev olajšav zadela na ugovor konkurence. Tovarna za jeklena peresa, jeklena pisna peresa, plančete za moderce, tovarna za pile, tovarna za kmetijsko orodje, predilnica za konopljo, tovarna za blago iz konoplje, tovarna za orožje, tovarna za godala in glasovire, tovarna za gumbe iz lesa, rogov, kosti, kostenca, bisernih matic in kovine, tovarna za živalske in rastlinske konserve, tovarna za bakrenasto blago, tovarna za svitlo usnje in usnjene tapete, tovarna za makaroni, tovarna za majolike, tovarna za vozove, tovarna za pohištvo iz zapognenega lesa, tovarna za šivalne stroje in velocipede, čistilnica za olje, tovarna za voščeno in usnjene sukno, tovarna za pšenično in rižovo skrob, tovarna za vinski kamen in vinsko kislino, tovarna za rokodelsko orodje, tovarna za volnene trakove in dr. Vseh teh tovarn ni na Kranjskem in blago izdelano v teh in še drugih tovarnah se uvaža. Toda če pomislimo, da v Ljubljani in okolici nedostaja vodna moč in da je rujavi premog, katerega je mnogo v deželi po razmerju kakovosti izvanredno drag in znižanja cene tudi tako dolgo ni pričakovati, dokler bodo vsi večji premogokopi v lasti jedne družbe, je jasno, da bi industrijska podjetja v označenem okolišu zelo težko mogla tekmovati z jednakimi podjetji v drugih deželah, četudi je dobiti dosti in cenenih delavskih močij. Vkljub temu bi morebiti zamogel tak zakon jednega ali drugega podjetnika vspodbuditi, da bi ustanovil v Ljubljani ali okolici novo industrijo, posebno če bi se mu posrečilo za isto doseči znižanje cen premoga, kar bi bilo morebiti mogoče. Olajšave, katere bi bilo želeti, so v zgornjem sklepu visokega deželnega zbora označene. Dovolitev olajšav naj je v kompetenci vlade in naj isto podeli le za taka industrijska podjetja, katera na Kranjskem še ne obstoje, da ne bodo obstoječa od olajšav izključena podjetja v deželi imela povod pritoževati se zaradi oškodovanja. Odsek predlaga: Zbornica naj v smislu tega poročila izreče svoje mnenje. — Predlog se sprejme.

X. Zbornični svetnik Ivan Baumgartner poroča o dopisu kranjskega deželnega odbora, v katerem se naznanja, da je dež. zbor kranjski v svoji 14. seji dne 8. februvarja 1896 nastopno sklenil:

„I. V pospeševanje industrije in trgovine deželi Kranjski se usnuje urad, naslonjen na trgovsko in obrtniško zbornico kranjsko, kateri ima stopiti v zvezo s c. kr. avstrijskim trgovinskim muzejem na Dunaju in kateri ima nalog:

1.) dajati nepristranska in stvarna pojasnila onim, ki se zanimajo za kako stroko industrije ali trgovine;

2.) proučiti sedanje industrijske stroke v deželi in seznaniti zastopnike teh s potrebami tu- in inozemskega trga in posredovati tem za zveze z raznimi trgi;

3.) proučiti naravne in gmotne pogoje in moči v deželi Kranjski za osnovo novih industrijskih strok.

II. Urad je vezan, redno poročati deželnemu odboru o svojem delovanju.

III. Dotične stroške je pokriti iz kredita za obrtni pouk.

IV. Deželnemu odboru se naroča, da v tem oziru potrebno ukrene s trgovsko in obrtniško zbornico v Ljubljani".

Ker imajo ti sklepi namen na Kranjskem že obstoječo industrijo in trgovino kolikor mogoče podpirati, pospeševati in pouzdigniti in tudi delati na ustanovitev novih industrij, je pač ob sebi umevno, da mora zbornica te sklepe le toplo pozdraviti in da mora z vsemi svojimi močmi na to delati, da se uresničijo ideje, ki so zapopadene v teh sklepih. Če se namen tudi le deloma doseže, se mora s vso gotovostjo trditi, da se bo povzdignilo tudi blagostanje dežele. V dosego namena pa niso le prebivalci, temveč ob sebi umevno tudi vlada, dežela in zbornica močno interesovani in če pošteno sodelujejo vsi faktorji, do-

seglo se bode tudi brezdvomno nekaj koristnega. Izvedba pa je zelo težavna, ker todobno ne poznamo osebe, katerim naj bi se zaupal novi urad. Ker je zbornica pri stvari močno interesovana, je odsek mnenja, da naj bi se deželnemu odboru predlagalo, da naj bi doslej, dokler se ne omogoči ustanovitev samostojnega urada oskrbovala v sklepih obsežena opravila zbornica in sicer po odboru, obstoječem iz petih gospodov, v katerem odboru naj bi bil tudi zbornični tajnik. V odbor bi torej ustopili štirje zbornični člani, ki naj bi o obstoječih industrijskih strokah v deželi in o teh potrebščinah podajali v prvi vrsti stvarna pojasnila in bi pomagali posredovati, da se napravijo zunanje zveze in ki bi ob sebi umevno se posvetovali in sklepali o vseh korakih, katere bi bilo v tej zadevi storiti v dosego namena. Poročila na deželni odbor bi imel odbor predložiti zbornici v posvetovanje in sklepanje. Dežela bi imela zbornici povrniti le izdatke v gotovini. Da se more namen doseči, bi se moralo stopiti v zvezo s c. kr. avstr. trgovinskim muzejem in poprositi za tega podporo. Zbornica bi imela potem, kakor hitro deželni odbor k temu pritrdi, dotične daljne korake storiti. Dalje je neobhodno potrebno, da se napravi seznam obstoječih industrij v deželi in se stopi v zvezo s podjetji, da se doseže to, kar želi sklep 1., 2. Nadaljni seznam bi imel obsegati pogoje in moči za ustanovitev novih industrijskih strok ali novih priprav za industrijska podjetja, v kateri namen bi se moralo poizvedeti, kje se nahajajo vodne moči, premog in materijalije za industrijske predmete. Konečno bi se odbor imel tudi s tem baviti, na kateri način bi bilo ustanovitev novih industrijskih strok gmotno podpirati. Odsek predlaga torej: Čestita zbornica naj v navedenem smislu izreče svoje mnenje. — Predlog se sprejme.

XI. Zbornični tajnik poroča, da je c. kr. okrajno glavarstvo črnomaljsko v svrho posvetovanja glede ustanovitve zadruge za sodni okraj črnomaljski določilo 28. aprila. K temu posvetovanju je posvetovanju je zbornica poslala odposlanca, ki je mnogobrojno zbranim obrtnikom razjasnil postavna določila glede ustanovitve in namena zadrug. Pri tem je pojasnil na to določila iz novel k obrtnemu zakonu z dne 15. marca 1883. drž. zak. št. 39 in z dne 8. marca 1885, drž. zak. 22, katera je upoštevati pri ustanovitvi zadrug. V sodnem okraju črnomaljskem je 37 mlinarjev in žagarjev, 17 čevljarjev, 13 mizarjev, 1 kolar, 11 krojačev, 1 klučaničar, 2 steklarja, 6 kovačev, 4 peki, 1 tkalec, 2 slikarja, 1 brivec, 1 klepar, 1 klobučar, 2 opekarja, 20 mesarjev in klavcev, 4 zidarji, pa 1 apneničar, dimnikar idelovalec soda-vode, dalje 71 trgovcev, 100 gostilničarjev in 12 žganjetočnikov, torej skupaj 310 trgovcev in obrtnikov. Navzoči so pred vsem poudarjali, da bi bilo najkoristnejše, da bi bili rokodeljski obrti jedna za druga zase. Ker je pa teh premalo in so te razdeljeni na celi sodni okraj in se je z več strani izrazila misel, da bi v tem okraju mogla kaka zadruga le obstati, ko bi bili v nji združeni vsi trgovci in obrtniki, so se navzoči obrtniki zjedinili v tem: Delati je na to, da se ustanovi zadruga vseh trgovcev in obrtnikov sodnega okraja črnomeljskega. Ob tej priliki volil se je tudi provizorični odbor, ki naj bi ustanovil in predložil pravila, če politična deželna oblast odobri krajevni obseg zadruge. Ker je odsek mnenja, da bi bilo v rssnici najkoristneje, če bi se vsi trgovci in obrtniki črnomalskega sednega okraja združiti v jedno zadrugo, kakeršna že 11 let obstoji za sodni okraj metliški, predlaga: Zbornica naj se v svojem poročilu na c. kr. okrajno glavarstvo črnomaljsko v tem zmislu izreče. — Predlog se sprejme. (Konec sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Čudo moderne tehnike. Strokovni list „Extrablatt für österr.-ung. Papier-Industrie“ objavil je te dni nasledni zanimivi poskus, ki so ga napravili nedavno v papirnici tvrdke Menzel & Co. v Olgenthalu. Šlo je zato, da bi konstatovali, koliko je treba časa, da se spremeni živo drevo v časopis. V ta namen posekali so tri velika drevesa v bližini papirnice. To se je zgodilo ob 7. uri 35 minut zjutraj v prisotnosti lastnikov papirnice in notarja, ki je bil pozvan, da službeno potrdi ta poskus. Posekana drevesa so spravili na žago papirnice, kjer so jih zrezali v 0 30 *m* dolge, drobne koščeke. Ti koščeki došli so v mehanični mlin in žaganje došlo je v velike čebre, kjer so je pomešali z drugimi tvarinami, potrebnimi za izdelovanje papirja. Ta zmes je tekla po stroju za izdelovanje papirja in ob 9. uri 34 min. odrezala se je prva pola. Zrezani papir prepeljali so v prisotnosti notarja v tiskarno, oddaljeno kake 4 kilometre od papirnice in ob 10. uri bil je list dotiskan. Drevo se je torej spremenilo v 2 urah 25 min. v časopis! Omenjeni lastniki papirnice pa niso zadovoljni z izidom tega poskusa, ampak nadejajo se, da pridobe prihodnjič še kakih 20 minut.

Kmetijstvo.

Resolucija o kmetistvu.

V soboto in nedeljo je v Ljubljani bil shod katoliških delavcev. Ta shod je sklenil več resolucij glede preustrojenja socijalnega reda po krščanskih načelih.

Glede kmetijskega stanu je shod sklenil sledečo resolucijo:

1. Zastopniki slov. del. stanov izražajo, da se naj v vseh slov. pokrajinah snujejo svobodne kmečke zadruge, ki naj bodo tako urejene, da k njim lahko pristopijo vsi, tudi najrevnejši zastopniki kmečkega stanu.

2. Kmetije naj uporabljajo pridelane surovine čim največ moči naravnost v svojo potrebo. Zadruge naj izdelovanje sukna, platna, usnja itd. prevzamejo in napredku časa primerno s potrebnimi stroji izdelujejo za svoje ude.

3. Carine same ne morejo rešiti kmetijstva.

4. Treba je umetnih gnojil za kmetijstvo na Slovenskem sploh, in one rudninske snovi, ki služijo v nadomestilo opešane rodovitne prsti in namestu hlevnega gnoja naj v posameznih deželah poiščejo in vporabljajo, in naj bodo tako proste kakor gramozne jame za osipanje cest.

5. V posameznih slov. deželah, kjer ga še ni, napravi se kemično poskuševališče, ki naj kmetom brezplačno posluje.

Priznati moramo, da so nasveti dobri, če tudi moramo reči, da je treba radikalnejših preosnov, če se hoče zares pomagati kmečkemu stanu. Pred vsem je treba upeljati progresivni kmetijski davek, da bodo imeli kme-

tovalci manj davka plačevati, veleposestniki se pa huje pritegnili k davkoplačanju, kakor je to predlagal Čeh Stiasny.

Kmetijske raznoterosti.

Vsa salata, zlasti zimska, nam gre v cvet, tožijo mnoge gospodinje. To se pa lahko zabrani, ako se zareže kocenj blizu pod salatino glavo, ko je že namreč ta precej trda postala, z ostrim in tankim nožem do stržena. S tem se vzame salati pol redilne moči in ona se ne more dalje razvijati ter ostane v trdi glavi. Za seme pa pustimo najlepše glave v cvet iti, katerim pa seveda kocenja ne smemo zarezati.

Lišaj pri goveji živini spraviš, ako deneš $^1/_4$ litra laškega olja in za 20 kr. kafre v eni posodi na peč, da se razstopi. S tem se žival namaže.

Poučni in zabavni del.

Predlog o razlaganji krajevnih imen.

Dolgo že nisem čital članka, v katerem bi bilo nakupičenih toliko predrznih trditev in toliko napak, kakor jih je nasul M. P—i v članek, katerega je prinesel zadnji ponedeljek „Slov. Narod“ (št. 187) v listku z naslovom: „Predlog o mestniku krajevnih imen“. Pisatelj trdi, da se v mestniku pri krajevnih imenih večkrat napačno rabita predloga „na“ in „v“ ter hoče dokazati, da se pri vseh vaseh, ležečih na tleh nekdanjega savskega jezera, rabi v mestniku predlog „v“, ker so novejše naselbe, in da imajo stare naselbe predlog „na“. Ob jednem hoče s tem dokazati, da so Slovenci že od nekdaj tukaj stanovali, še preden si je Sava izglobila strugo proti Litiji in Zagorju, in da so brodarili z Ljubljanskega Grada proti Kamniku še po širokem jezeru. Gospod dr. Kos, ki je pred kratkim v „Izvestjih muzejskega društva“ temeljito dokazal, da so Slovenci prišli še-le v šestem stoletji v svojo sedanjo domovino, bi bil tedaj neusmiljeno pobit.

Toda počasi! Slučajno se rabi pri večini vasij, ležečih v obširnih kotlinah na obeh straneh Ljubljanskega grada predlog „v“ v mestniku, to pa ravno zaradi tega, ker leže v ravnini, dasiravno tudi tu ni to pravilo brez izjeme. Splošno namreč velja pravilo slovničarjev, katere M. P—i zavrača, da pri krajevnem imenu, ki pomeni kak višje ležeči kraj, stoji „na“, za nižje ležeče kraje pa velja „v“. Vendar so bili Slovenci muhasti že od nekdaj in zato ima tudi to pravilo mnogo izjem. Vzemimo le dve vasi prav v zgoraj omenjenih kotlinah. Na ravnem leži vas Vič, in vendar se pravi na Viču; prav v sredi nekdanje jezerske kotline leži pri Domžalah vas Rodica, a pravi se na Rodici, ne v Rodici. Dobi se gotovo še kaj drugih primerov, a ne utegnem jih sedaj iskati. Znani so razlogi, zakaj je bilo prvotnih naselbin več na gričih, kakor na ravnem. Ne vemo pa, kako so se te naselbine sprva imenovale.

Kaj dobro je, da je M. P—i pojasnil, na kak način se je začelo pisati „na“ Studencu. Nekaj enacega je tudi meni znano. Prejšnjemu Šenčurskemu župniku je prišlo na misel, da vas Olševek leži više, kakor sosednje vasi. Naznanil je tedaj uradno okrajnemu glavarstvu in škofijstvu, da se vas imenuje Višévek, ne Olšévek. V „Catalogus Cleri“ in v uradna pisma je tedaj prišel Viševek. Res, olš ni veliko ondi. Kdo pa more reči da jih pred tisoč leti ni bilo več? Že v 13. stoletji se v listinah vas imenuje Olswic-Olševek, ljudje pa pravijo Vušévk, kar je po dijalektu čisto pravilno nastalo iz Olševek.

Kaj poljzko polje je razlaganje krajevnih imen. Zato se na to polje nihče ne podajaj, kdor nima na nogah trdnih krampežev; na jedni temeljitega jezikoznanstva in na drugi krajevne zgodovine, zajete iz starih, zanesljivih listin. Časi so minuli, da bi dandanes samo ugibali, ali pa opirali se pri razlagah imen na napačne vire.

M. P—i piše, da se je kraj Šmarija pod Ljubljano v 15. stoletji imenoval Zamarje, kakor kaže Valvazorjeva kronika VII. bukve, XXVI. poglavje, stran 700, in da je tu zatiški opat Gerhard podelil župi v Zamariji, Weisskirchen z vsemi vfaranimi vasmi l. 1456. In dalje razlaga tako: „Jednacega izvira je ime Smerjane. Oboje pa Nemec prelaga v St. Marein. Zamarje, kakor Zamarjane, pomeni kraj za bregom barijskega jezera. Vas Zamarje je tudi na Goriškem onostran Ajdovščine. Šmarci, prav Zamarci (Zamorci), se imenujejo sploh vsi seljani onostran barja od Pijave Gorice do Lipoglava. To izvira iz časov, ko je bila še barijska kotlina jezero, v prazgodovinskem času. Iz tega sledi, da je že takrat bival v teh krajih Sloven“.

Mnogo napak, katerih danes ne bomo rešetali, je napravil M. P—i v drugih odstavkih, a tu jih je nakupičil, ker je, vedé ali po zmoti, pokazil Valvazorja. Oni zgodovinski podatek, katerega omenja M. P—i, ima Valvazor v 8. bukvah, v 4. oddelku (in ne v VII. bukvah, XXVI. poglavju) na str. 700, in tu poroča Valvazor, da je bil Gerhard stiški opat samo jedno leto (1450—1451), in da je pod njegovim naslednikom, čigar ime se izgubilo, patrijarh Ludovik l. 1456. podaril stiškemu samostanu farno cerkev Belo Cerkev, nedaleč od „Samaria“, z vzemi vfaranimi kraji. Tu stoji tedaj pisano Samaria in to je skrajšano iz Sancta Maria; Slovencu je pa za „Sanct“ pri skrajšanju ostal po navadi samo „Š“, in tedaj: Šmarija, Šmartin, Šmihelj itd. Farna cerkev šmarijska je starodavna in od nekdaj je že posvečena Mariji, in ta je dala ime vasi in okolici, ne pa, da bi bil to „kraj za marjem, hinter dem Ufer“.

Popolnoma neutemeljene so razloge krajev: Vird (Vretje-Quellengebiet), Šujica (Ort im Winkel), Utik-utek Save, Marin, Mirje, Vižmarje, Strahomer itd., a preneumno bi bilo pečati se s tem ričetom.

Pač pa bi bilo dobro, da bi nekoliko ponehale napake, ki se delajo sploh v tožilniku in mestniku s predlogoma „v“ in „na“. Zgodilo bi se, ko bi v imeniku Koledarja družbe sv. Mohorja pri vseh krajevnih imenih stalo v oklepu „v“ ali „na“. Slavno družbino vodstvo naj na vpisovalnih polah poprosi svoje poverjenike, da pri vsakem kraju po izreki ljudstva pridenejo to bese-

dico in s tem bode zelo ustreženo vsem Slovencem, ki sploh segajo po družbinem koledarju, kadar pišejo naslove pri pismih. To je moj predlog, na katerega me je opozoril g. M. P—i.

Krištof Kolumb.

(Zgodovinski roman. Ruski spisal E. Šreknik.)

Šesto poglavje.

Na Španskem.

(Dalje.)

Bilo je vse tiho po gorah... No, čujte! — To je znamenje za napad.

Kakor bi bili izrasli iz zemlje, pokazale so se na potu temne podobe. Vedno bolje so se približavale temne sence, vedno jasneje so bili videti njih obrisi. Kolumb je dal znamenje, da se pripravijo za strel.

— Gospoda — zašepetal je, — mi ne smemo pozabiti, da je nam le odbiti napad, ne pa ga izzivati. Tako postopanje bi bilo za nas pogin.

V tem so se roparji previdno približali. Kolumb jih je seštel. Bilo je nad trideset postavnih, močnih korenjakov, oboroženih od nog do glave. Še kacih dvajset korakov in Mavri zadenejo na zavetišče potnikov... Nakrat so se razbojniki umaknili in v tem se je zaslišalo tiho pogovarjanje.

— Vidi se, da se čudijo, — zašepetal je Kolumb, — da nas niso našli na cesti. Skala nas dobro krije... Sedaj... pa pozor...

Napadovalci so končali svoje posvetovanje. Razkropili so se posamični na razne strani. Neki Maver je prišel prav k skali, in dolgo gledal na kraj, kjer so bili potniki. V gosti temi vendar ni mogel ničesa razločiti in je že hotel iti mimo; kar je mesec priplaval izza oblaka, ki ga je dosedaj skrival in osvetil Kolumbove tovariše. Maver se je za trenotek ustavil, potem pa z divjim krikom tekel k svojim tovarišem.

Čez jedno minuto se je vsa druhal zbrala in šla na potnike.

— Radi vseh svetnikov, gospoda, brzdajte vašo gorečnost! — obrnil se je Kolumb k svojim tovarišem. Ne streljajte, dokler ne dam znamenja.

— Mari se naj damo mirno pobiti? — rekel je Ferdinand.

— Tudi v smrtni nevarnosti ne smemo popustiti premagovanja, — rekel je Kolumb. — Alah akbar! — je potem glasno zaklical približajočim.

— Začudeni so se ustavili, ko so zaslišali arabski klic.

— Alah akbar! — ponovil je Kolumb po arabski. — Zakaj se otroci alaha klatijo po noči kakor šakali in strašijo mirne potnike.

— Zakaj pa ti nazivljaš sveto ime Alahovo in govoriš v mohamedanskem jeziku, a potuješ s tolpo nevernikov, katere je danes alah dal v naše roke.

— Moji tovariši so, — odgovoril je Kolumb po arabski, — mirni potniki...

— Hlapci so severnega kralja, sovražnika mohamedancev... Umreti morajo... Umrl bodeš tudi ti, ako jih ne zapustiš...

— Mi znamo umreti, a poprej pojde vas mnogo v kraljestvo teme.

— Molči, neverni pes, naprej bratje! Mavri so s kričanjem pali na potnike mahajoč z dolgimi kindžali in krivimi sabljami.

Kolumb je počakal še jedno trenotje, potem pa polglasno ukazal:

— Streljajte!

Šest samokresov se je sprožilo na napadovalce. Jeden je pal mrtev, drugi so bili bolje ali manje ranjeni.

Nepričakujoč tacega napada, so Mavri zatulili in umaknili se tako daleč nazaj, da so bili varni.

— Blagoslovljena bodi presveta Devica, — zaklical je Ferdinand, — umikajo se!...

— Prezgodaj se je še veseliti, — rekel je Kolumb. — Prelita kri, zahteva krvi. Se že vračajo. Pozor, gospoda!

Začelo se je streljanje. Mavri so se razpršili in iz daljave skušali pobiti potnike, katere je pa dobro varovala skala. Ko so mavri to videli, so se zopet vkupe zbrali in začeli ročni boj.

Potniki so z meči odbijali njih jagatane. Kolumbu se je posrečilo prodreti jednega napadovalca, kar je zaslišal vzdih v španščini in zaslišal je hropenje umirajočega v hrupu bitve. Ko se je ozrl, videl je strašen prizor. Luna je osvetlevala raztegneno Ferdinandovo truplo, plavajoče v krvi...

— Vse je končano! Rešite se... gospa!... rekel je umirajoči.

— O, gospod Ferdinand! — zastokala je gospa Beatrisa.

Smrtno ranjeni pa že ni ničesa slišal.

— Kaj nam je storiti? — zaklical je Dijego, ki je neprestano na levo in desno mahal s svojim mečem. — Poguba gospoda Ferdinanda — naša lastna poguba, gospod Kolumb.

— Ne zgubimo poguma v poslednjem trenutku, gospod Dijego. Če je nam dano poginiti, bodemo se bili in umrli kot možaki. Še jedno sredstvo imamo: z orožjem v rokah se prebiti skozi tolpo vragov... Kdo naj pripravi konje... Potem pa na moje znamenje skočite na konje in hitro proderite, jaz bodem pa prikrival umikanje.

Potrebne priprave so bile kmalu gotove. Ker Ferdinandovega trupla niso hoteli pustiti sovražnikom, so je tudi privezali konju na hrbet.

— Jeli vse gotovo, gospoda? — vprašal je Kolumb, ki je vedno Mavre odbijal.

— Vse, gospod, odgovoril je neki sluga.

— Gospod Dijego, posadite na konja gospo Beatriso!... Tako! Sedaj še jedenkrat ustrelimo, potem

pa vas ohrani Gospod Bog!... Najprej!... je glasno zaklical Kolumb.

Zaslišalo se je pet strelov, ki so že pomanjšano druhalj zmešali in nazaj odrinili. Še jedno trenotje, in Mavri so bili pripravljeni zopet planiti na potnike, a poslednji so globoko zasadili ostroge v konje in prestrašene živali so z bolestnim razgetanjem skočile naprej.

Mohamedanci so se nehote jim umaknili na obe strani. Porabivši ta trenotek je Kolumb z mečem planil nanje in tako preprečil, da niso potnikom mogli zagraditi pota. Ko so mavri se dobro zavedli, kaj se je zgodilo in Kolumba porinili na njegovo prejšnje mesto, so Beatrisini in njenih tovarišev konji še z največjo hitrostjo dirjali po cesti.

Roparji so v divji kletvi samo gledali za plenom, ki se je jim izmuznil. Nekateri so skočili na konje in jo udrli za potniki, večina je pa okrožila Kolumba, ki je zasel svoje novo mesto pod skalo.

— Ti bodeš poplačal sam zanje, pes! — jezil se je vodja druhali. — Smrt tebi.

S temi besedami je Maver skočil na Kolumba in zamahnil proti njemu s kindžalom. Kolumb se je spretno izognil udarcu, da je le malo ranil njegovo roko, in to trenotje je zasadil roparju svoj meč v grlo. Kri je curkoma brizgala... Maver je brez moči izpustil puško in hropeč pal na zemljo...

Nekaj minut so roparji stali kakor okameneli, ko so videli smrt svojega voditelja. Potem so se pa zopet zavedli in prijeli za orožje. Petelini na puškah so zapokali, kindžali in jatagani zablenketali in divji krik se je razlegal proti Kolumbu:

— Alah! — V imenu Alahovem umaknite se nazaj! — zaklical je neki Maver, ki je skočil naprej. — Pasji kristijan je ubil našega voditelja... Ga li hočemo kar s krogljami odpraviti v pekel? Živ nam mora priti v roke in z mučno smrtjo poplačati svoje hudodelstvo.

— Da, da mučimo ga! — rjovela je tolpa. Kolumb je gledal smrti v obraz, a trdo je sklenil, da se živ ne uda v roke sovražnike. Nakrat se je oglasil otročji glas nad njegovo glavo:

— Oče,

— Dijego!... Si li ti? Mari nisi pobegnil z drugimi?...

— Ne, skril sem se tu na višini. Na skali je strlina, na katero se lahko pride s kočijine strehe... Oče, pojdi k meni!... Mavri ne pridejo semkaj, zadaj za skalo teče globoka reka!

— Reka?... Za Boga, Dijego skoči doli in plavaj na drugi breg!... Ti dobro plavaš... Jaz pojdem za teboj!

— Oče!

— Sin moj, ubogaj! je strogo zaklical Kolumb, ki je naprej skočil na streho kočije gospe Beatrise, potem na štrlino, katero je našel deček in naposled prav na vrh, kjer je bil precej širok raven prostor, nekaj korakov dolg.

Ko je zagledal očeta, je deček kakor mačka se spustil po rebru skale k reki in prišedši do črne vode Gvadalkvivira, je hitro jo zaplaval.

In stoječ na skali je Kolumb gledal, dokler se ni deček zgubil v temi. Ko se je povrnil na ta kraj vrha, ki je bil obrnen proti skali, je videl, da lezejo Mavri drug za drugim na skalo. Z mečem v roki je jim hotel zabraniti prihod na vrh, a je bilo že prepozno. Kacih dvanajst roparjev je bilo že na skali, za njimi so pa lezli drugi, kakor kače.

— Nam ne uideš, pes! — so veselo klicali napadovalci. — Streljajte, bratje!...

Razleglo se je kacih deset samokresnih strelov. To trenotje je Kolumb, ki je stal prav na kraju skale se spustil doli čez strmi rebro...

Ko so Mavri prišli na kraj, gledali so strmino v podnožju skale, in niso ničesa videli in ničesa slišali. Samo valovi Gvadalkvivira so tajinstveno bučali, kot bi se veselili, da so požrli novo žrtvo...

(Dalje sledi.)

Novice.

Občni zbor Družbe sv. Cirila in Metoda

(Dalje.)

Pri X. skupčini v Kranju, — kjer je bila naša družba od njeni desetletnici sijajno vsprejela in počeščena, — so bili v družbino vodstvo poklicani vsi istopivši člani. Kar so razni udje človeškemu telesu, to so družbi njene podružnice. Od lanske skupčine jej je prirastla čila nova mladika z zaporedno št. 132. To je ženska podružnica v Velikih Lašičah. Gotovo je še dokaj krajev, ki bi lahko pristopili v naš društveni krog. Srečneji kot v prirastku podružnic pa smo bili v pomnožitvi pokroviteljev, katerih je od lanske skupščine prirastlo 20. Do 1. avgusta šteje družba 104 moške podružnice z 8200 člani in 28 ženskih podružnic s 3000 družbenicami, skupaj toraj 11 200 društvenikov. In s sično hvaležnostjo tu zopet beležimo to okolnost, da so ženske podružnice tudi v pretekli dobi obdržale svoje prvenstvo, da so od njih prihajali družbi najizdatnejši darovi. Za tako vzgledno požrtvovalnost, kateri ni najti primera v slovenski povestnici. Vam izreka danes, čč. družbenice, družbino vodstvo najtoplejšo pohvalo in zahvalo ter si usoja še pristaviti preiskreno prošnjo, da blagovolite vstrajati v tem domorodnem delovanju in pridobivati vedno več somišljenih za pravično slovensko stvar. Družbina pravila odkazujejo podružnicam širen delokrog v dobavo denarnih sredstev. Kot najprikladnejše so se skazale one veselice, ki nudijo društvenikom pouk in zabavo. Posebno živahno so se gibale naše koroške podružnice, ki so večinoma zborovale po večkrat. Njih shodi so obče najbolje obiskani; tu se zbere na stotine naroda, ki željno posluša koristne nauke ter se vnema v ljubezni do svojega roda in jezika. Zato je družbino vodstvo rado pospeševalo take shode ter zanje pošiljalo tudi tudi posebne govornike. Častite rojake opozarjamo, da osobito v takih krajih, kjer ni društev, sklicujejo podružnične shode, na katerih se narodu poleg zabave s primernimi govori iz raznih strok narodnogospodarskega življenja nudi koristnega pouka.

Obiščim v duhu društvene šolske zavode! Najstarejše je: 1 Zabavišče in otroški vrtec v Celji pod vodstvem šolskih sester. Upisanih je bilo 95 otrok, ki so z malimi izjemami kaj redno zahajali s vrtec, kateri je bil nastanjen v hiši g. Pashiaffe, v bodočem šolskem letu pa se preselil v hišo gosp. Sorglechnerja. To zabavišče daje zanesljiv naraščaj ondotni izvrstni dekliški šoli šolskih sester. 2. Vkljub velikim oviram vender srečno ustanovljeni otroški vrtec v Mariboru pod vodstvom šolskih sester je presegel vsa naša pričakovanja in je jasno osvedočil, kako potreben je bil tak zavod za slovenski živelj v Mariboru, ki je številneji, nego hočejo naši neprijatelji priznati. Število obiskujočih otrok je letos poškočilo na 70. V njem je dosti naraščaja za bodočo slovensko ljudsko šolo v mestu samem. 3. Ker se je zadnje leto v šolskih zavodih pri sv. Jakoba v Trstu izvršila bistvena sprememba, moralo se je radi pomankanja prostorov opustiti zabavišče pri sv. Jakobu. Osnovna šola se je morala razdeliti. Ko so je začetkom šolskega leta oglasilo za I. in II. razred toliko dečkov in deklic, da tudi dva razreda nista mogla mešana ostati, ločile so se deklice popolnoma od dečkov ter se je ustanovila samostojna dekliška šola To spremembo je vodstvo naznanilo c. kr. namestništvu v Trstu kot deželnemu šolskemu oblastvu, katero jo je vzelo na znanje. Tako ima naša družba zdaj: Petrazredno deško šolo pri sv. Jakobu Upisanih je bilo 241 dečkov. Da je učiteljstvo na tem zavodu vsaj deloma preskrbljeno za starost ter tudi za stalnost, bilo je v tekočem letu pri banki „Slaviji“ zazarovano za slučaj doživetja in smrti. Zavarovalnine $^1/_3$ plačujejo učne moči, $^2/_3$ po naša družba. 4. Dvorazredna dekliška ljudska šola pri sv. Jakobu v Trstu je nastala vsled ločitve učencev po spolu Dne 30. septembra so njeno vodstvo prevzele čč šolske sestre in matice Mariborske. Upisanih je bilo 124 učenk Radi pomankanja učnih sob je bil na deški šoli v I. in II. razredu poludneven pouk. Ker je treba dekliško šolo čim prej razširiti v štirirazrednico in šolskim sestram oskrbeti v smislu njihovih redovnih pravil primerno stanovanje, morala bo družba še dokaj žrtvovati, da ustreže higijeničnim in pedagogičnim zahtevam. 5. V otroški vrtec v Rojanu se je prijavilo 65 otrok. 6. V otroški vrt na Belvederju pa 42 otrok, ki je stopil na mesto onega koncem julija 1895 na Greti opuščenega zabavišča. 7. Ako prestopimo na Goriško, imamo ondi otroški vrt v Pevmi pri Gorici, ki je vzgajal 51 otrok. 8 Otroški vrt v Ločniku pa žal vsled laške agitacije zgublja otroke, tako da jih je letos vstrajalo samo 15. Vsled svojih obljub naša družba izdatno podpira. 9. Otroški vrt v Podgori pri Gorici, ki vzgaja vsa leta največje število otrok. Letos jih je ondi zahajalo 84. Ako bi se društvo „Sloga“ ne pobrinilo za slovensko mladež, pogrešali bi goriški Slovenci svojih učnih zavodov. Sama „Sloga“ bi tudi ne zmagovala ogromnih stroškov, če bi jej naša družba ne preskočila na pomoč. Le tako se vzdržuje. 10. Otroški vrt društva „Sloge“ v Gorici v ulici sv. Klare z 72 otroci. 11. Otroški v ulici Barzellini z 83 gojenci. 12. Najvažniša pa je slovenska ljudska petrazrednica v Gorici z 8mi oddelki in 505 učenci. Tega bremena bi se bila že rada znebila „Sloga“ in ž njo naša družba; a vkljub razsodbi državnega sodišča, da je mestni magistrat v Gorici dolžan osnovati slovensko šolo, izmislijo se je še zmiraj toliko zaprek, da javna šola, še ni ustanovljena in da morajo borni Slovenci še zmiraj žrtvovati tisočake za svojo šolo, ko bi jih drugod krvavo potrebovali. 13. Otroški pod Kostanjevico pri Gorici je zbiral v svojih prostorih 61 otrok. 14. A zdaj pridemo do tebe, ti tužni Gorotan! Najbolj si potreben, a najzadnji dobiš to, po čemur hrepeni tvoje srce, dolgih deset let si čakal, da dobiš svojo slovensko ljudsko šolo v Velikovcu. Volja je bila pri vseh rodoljubih pač dobra, a okoliščine so bile močnejše, da ni bilo mogoče prej izvršiti te plemenite nakane. Krasno poslopje mej Velikovcem in Št. Rupertom — lastnica naša družba — stoji že dodelano in čaka le še trenutka, ko blagoslovljujoča roka odpre vrata Bogu posvečenim redovnicam in mladeži slovenski, kateri se ne privošči, da bi se vzgajala v duhu svoje ljubeče matere, po naravi svojega naroda, in tudi v duhu svoje cerkve katoliške!

Želeti je, da se pri blagoslovjenju Velikovške družbine šole snidejo društveni zastopniki iz vseh naših dežela, kajti oni šolski dom zopet spričuje vsemu svetu da tudi mal narod z zjedinjenimi močmi veliko stori in vse neprijatelske nakane osramoti. Kolikor se sedaj soditi more, izvrši se to blagoslovljenje v nedeljo, dne 6. septembra t. l.

Vsi ti zavodi, kaj pa da stanejo veliko denarja. A o tem Vas obvesti blagajništvo, ki tajništveno navdušenost navadno skuša ohladiti s tresnimi številkami.

Ozrite se zdaj še jedenkrat po teh naštetih zavodih, oglejte si teh blizu 1500 otrok, ki se vzgajajo v njih in vprašajte se potem: čegava bi bila ta mladež, ako bi zanjo ne skrbela naša družba? Ali bi teh otrok — in ž njimi tudi njih roditeljev — ne omila laška Sirena in nemška Lorelei ter jih zvabila v svoj tolmun, da jih za vselej zagrnejo italijanstva in germanstva valovi.

Častiti! vsem vam ljubezen do rodne zemlje narekava, da se te dopustiti ne sme. In uprev naša družba kaže v dejanji, kako je treba preprečevati sovražne nakane. Ona ne govori samo, ampak deluje za Boga, za cesarja, za narod. Kakor mladež v šoli, tako vzgaja priprosti ljudih pri shodih in zborovanjih v svestobi do Boga in vladarja, v ljubezni do cerkve in domovine, kličoč mu v spomin dolžnosti, ki jih ima do teh in do samega sebe. Tako je v nekem pomenu naša družba prava vzgojevalnica za naše ljudstvo. Temu priča so razne cerkvene, dinastične, patrijotične, narodne slavnosti v šolskih zavodih, kakor pri družbinih shodih, kar so itak opisavali naši častniki v posamnih slučajih in nam danes ni treba ponavljati.

(Dalje sledi.)

— **Cesarjev rojstni dan** se je kakor običajno praznoval tudi letos najslovesneje po celi širni Avstriji. Zvesto udani narodi so ta dan pošiljali goreče prošnje k Vsemogočnemu, da bi nam ohranil predobrega vladarja še mnogo let. Tudi vsikdar lojalni slovenski rod, ki ima še poseben povod se spominjati spominskih dnij pravičnega cesarja, ki mu je zagotovil bodočnost, je ob 66letnici Nj. Veličanstva iskreno molil za Njegovo daljno zdravje in žitje. — V Ljubljani praznovali so lepi praznik z veliko sv mašo v stolni cerkvi, katere so se udeležili vsi dostojanstveniki. Strel topov z Grada je naznanjal glavne dele sv. maše. Popoludne je gosp. deželni predsednik povabil vse dostojanstvenike na obed, pri katerem je govoril lepo napitnico na cesarja. Vojaštvo, kolikor ga je v Ljubljani, je praznovalo cesarjev rojstni dan sv. mašo na dvorišču nove vojašnice.

— **Spominska plošča umetnikoma Janezu in Juriju Šubicu.** Prerano umrlima slavnima slikarjema bratoma Janezu in Juriju Šubicu, katerih prvi počiva v Kaiserslauternu drugi pa v Lipsiji, odkrili bodo dne 8. septembra t. l. v rojstnem domu v Poljanah nad Škofjoloko spominsko ploč. Ploča se vzida v notranji zid farne cerkve. Ploča je lepo delo. Brezdvomno se bo tem povodom zbralo v prijaznih Poljanah mnogo njihovih čestilcev, znancev in prijateljev prerano umrlih umetnikov.

— **Umrl** je dne 13. avgusta v Vipavi preč g. Jožef Nakus v 92. letu svoje starosti. Pokojnik je 58 let služboval na Planini pri Vipavi, kjer so položili tudi njegove zemske ostanke k večnemu počitku. N. v. m. p.

— **Slike Simona Gregorčiča** v korist družbe sv. Cirila in Metoda in sicer jeklorezne so dale napraviti litijske Slovenke. Prodajajo jih po 20 kr. v gori označeni namen. Res hvalevredna misel.

— **Zlato poroko** je dne 18. t m. slavil vodja avstrijske konservativne stranke grof Karol Hohenwart. Častital mu je pri tej priložnosti konservativni klub.

— **Prof. Lendovšeka spomenik** odkrijejo koroški rodoljubi dne 9 septembra t. l.

— **Odlikovanje.** Cesar je podelil dekanu v Semiču preč. g. Antonu Alešu zlati zaslužni križec s krono.

— **Kmetijsko kemijsko poskuševališče** na Kranjskem se ustanovi. Poljedelstvo ministerstvo je na nasvet deželnega zbora kranjskega obljubilo podporo na ta namen.

— **Slavnost gasilnih društev v Novem mestu** dne 15. in 16. t. m. je izpala sijajno. K 20letnici novomeškega gasilnega društva dne 15. avgusta so došli gasilci iz vse Kranjske. Vlak je pripeljal nad 500 gostov. Novomeščani so lepo sprejeli udeležnike. Poslopja so bila vsa v zastavah in v predvečer razsvetljena. Pri koncertu na Tučkovem vrtu so se vrstili godba, petje, tamburanje. Zbor zaveze gasilnih društev kranjskih dne 16. avg. je bil tudi jako dobro obiskan Dasi bi pri nekaterih gasilnih društvih radi še nemškutarili, vendar je lepa slavnost imela zgolj naroden značaj.

— **Pevska slavnost v Brežicah** se je jako obnesla. Izpala je izborno. Udeležba je bila ogromna tako s slovenske in hrvatske strani. Vrli Sokoli so telovadili, krepki pevci pa peli dovršeno pod vodstvom skladatelja Vilharja. Slovensko pevsko društvo na Ptuju sme s ponosom gledati na lepo završeno slavnost

— **Slovenska višja dekliška šola v Ljubljani** otvori se s 1. novembrom t. l. Deželni šolski svet je že odobril dotični statut te šole.

— **Obrtno nadaljevalno šolo v Ljubljani,** ki je bila doslej združena z višjo realko, bodo reorganizovali. Odbor te šole se marljivo posvetuje o reorganizaciji.

— **Kolesarji** dobe v Ljubljani svoje dirkališče. Travnik mej južno železniško progo in ono potjo Latermanovega drevoreda, ki vodi v Šiško ob Marije Terezije cesti pridno zasipljejo. Na poletje 1898. hočejo dirkališče izročiti svojemu namenu. Klub slov. biciklistov „Ljubljana“, ki gradi dirkališče, stekel si bo s tem za olepšavo mesta lepe zasluge, a ker ne zmore sam zgradbenih stroškov, nabira v ta namen prostovoljnih prispevkov

— **Vinarji,** kakoršne smo dobili s kronsko veljavo. se čedalje bolj pogrešajo, vsled česar se je blagajnicam naročilo, da jih v večji meri izdajejo mej ljudstvo.

— **Ustrelila se je** 18letna poštna upraviteljica Marija Hrastnik v Trojanah.

— **Strela je ubila** pri sv. Barbari nad Škofjo Loko na travniku se mudečega hlapca Lorenca Bernarda. Njegovega tovariša je strela le omamila.

— **Pal je z voza in se ubil** v Zapužah pri Dravljah gostač Franc Reklanc doma pri Trzinu, vozeč se dne 15. t. m. iz božje poti v Dravljah domov.

— **Novo rusko mesto.** Na Murmonskem obrežju na severu misli Rusija osnovati novo mesto. Norveškega inženerja Olsena so najeli, da zgradi najprej pristanišče, drugo leto bodo zgradili več lesenih hiš. Novo mesto se bode imenovalo Jekaterinograd.

— **Vlak v nevarnosti.** Te dni je bil vlak, ki je vozil iz Angersa v Montreuil na Francoskem v veliki nevarnosti. Vlak je nekaj časa vozil naprej in nazaj, zdaj hitro, zdaj počasi, naposled se je pa ustavil na neki majhni postaji. Čez 20 minut so se ljudje ujunačili in iz lokomotive izvlekli strojevodjo in kurjača, ki sta ležala pijana Potniki so srečni, da se jim ni druzega zgodilo, kakor da so se bili nekoliko prestrašili.

— **Hud potres** imeli so v Nonnu pri Reichenhallu. Župna cerkev je precej poškodovana. Ljudje so bežali iz hiš.

— **Srečen zakon.** Iz Elfsborga na Svedskem javljajo, da tam živeta mož in žena, ki sta poročena že 73 let. Mož je 96 let star in žena 92. Ko sta se poročila, bila je ona stara 19 let in on 23. Živela sta vedno v miru in slogi. Ne občutita nikakoršnih telesnih slabosti, izvzemši slabotnosti vsled starosti in sta povsem bistrega uma.

— **Drzen slepar.** Dne 3. t. m prišel je v zalogo dvokoles tvrdke Giacomo Grassi v Trstu, eleganten mladenič. Rekel je, da se zove Arturo Leoni. Najel si je za tri dni dvokolo, vredno 150 gld., v jamstvo pa je izročil Grassiju menico, glasečo na 75 gld. 50 nč, podpisano z imenom dr. Julij Kugy v Trstu Minolo je pa par tednov, a ni bilo videti ne gospodiča, še manj pa biciklja Minolo soboto srečal je Grassi svojega ptička na Corsu. Sledil mu je nekaj časa; potem zazrži dva policiska agenta, dal ga je prijeti. Elegantni gospodič bil je z početka silno razžaljen, slednjič pa je priznal da je bila dotična menica ponarejena, da je dvokolo zastavil 30 gld v Dussichevi zastavljalnici, listek pa je prodal za 13 gld. vratarju zastavljalnice. Pri njem so našli še jedno ponarejeno menico, akceptant dr Kugy, glasečo za 147 gld. Slepar je slednjič tudi priznal, da se zove Jurij Panagulis, 19 let star, rodom iz Trsta, toda grški podanik. Umevno je, da so ga deli pod ključ

— **Sneg avgusta meseca.** V klimatiškem zdravišču Cauteret v iztočnih Pirenijah (Francoska) padlo je dne 12. t. m. snega okolo 50 cm. na debelo. Umevno je, da so bili mnogoštevilni tam bivajoči letoviščniki zelo neprijetno iznenadeni. Mnogo izmed njih je zginilo pred „zimo v avgustu“.

— **Nesreča v gorah.** V Kützbüchlu je neki turist pal 2000 metrov globoko in je bil seveda mrtev. Njegovo truplo se je tako razbilo, da ga ni bilo mogoče več spoznati.

— **Zima v Avstraliji.** Kakor je znano imajo v Avstraliji tedaj zimo, kadar je pri nas poletje. Letos je ondu zima posebno huda Več ljudij je zmrznilo V več krajih je palo tako na debelo snega, da so vlaki ustavljeni. Pal je sneg v Sidneyu, kjer ga niso videli od 1836 leta.

— **Kotel razletel.** V Peterburgu se je razletel v nekej železni livarni parni kotel. Deset delavcev je ubilo in dvanajst težko ranil.

— **Nezgoda.** V Celju je pal trinpolletni sin odvetniškega koncipijenta Oton Petz v neko gramozno jamo in se ubil.

— **Bivšega ministra zaprli.** V Barceloni na Španjskem so zaprli Estebanesa, ki je prejšnji minister za časa republike. Estebanes je bil iztiran in Francije in je poslednji čas živel v Parizu. Zadnje dni se je pa brez dovoljenja povrnil na Španjsko. On pravi, da zaradi tega, da vodi izdajo nekega literarnega vojaškega dela. Španska oblastva so pa sodila, da je hotel podkuriti vstajo.

— **Zaprli** so v Zemunu nekega milanskega borznega mešetarja, ki je bil poneveril 400.000 lir in jo pobegnil.

— **Boji mej volki in psi.** Na razstavi v Novgorodu prirejajo boje mej volki in psi. Na borišče se spusti nekaj volkov in več psov. Začno se klati mej seboj mej silnim lajanjem in tuljenjem. Kri teče in večina psov in volkov se smrtno poškoduje, nepoškodovan ne ostane noben. Ljudem baje ti boji tako ugajajo, kakor Špancem boji z biki.

— **Rusko-kitajski list.** V Vladivostoku na skrajnem aziskem vzhodu začel bode izhajati nov list v ruščini in kitajščini.

— **Zgorel slavolok.** V Vršecu na Ogerskem je začel goreti slavolok, ko se je pripeljal novi škof Zmejanović. Toliko je gotovo, da je bil nalašč zažgan. Ne ve se pa, če je to kdo storil, ker novi škof ljudem ni nič prav po volji, ali pa za to, ker je bil olepšan z ogerskimi zastavami.

— **Arton — oproščen.** Prizivno sodišče je oprostilo francoskega sleparja Artona, ki je bil nedavno obsojen v šestletno ječo.

— **Strela v postelji.** Iz Št Petra na Krasu pišejo dne 15. t. m.: Te dni udarila je strela v hišo posestnika Frana Krmelja. Ubila je na postelji spečo 66letno Krmeljevo soprogo Strela je tudi vžgala poslopje, toda posrečilo se je lokalizovati požar.

— **Ponesrečen poskus samomora.** Minole sobote zjutraj videl je paznik na državni železnici v Trstu Josip Blažič priletnega moža, ki je jako razburjen hodil ob železniški progi Ko se je bližal vlak, vrgel se je mož bliskoma preko proge. Toda paznik Blažič je priskočil, ga potegnil v stran in ga tako rešil gotove smerti. Izročil ga je stražarju, ki ga je odpeljal na policijski komisarijat. Tam so spoznali v „kanditatu za drugi svet“ 65letnega zidarja Ivana Sancina, stanujočega v Škendju. Ker je bil mož zelo razburjen, poslali so ga v bolnišnico na opazovanje.

— **Nenadna smrt.** 55letni dninar Josip Sulič iz Gorice šel je minole sobote popoludne po ulici Cecilia v Trstu. Nenadoma mu je prišlo slabo. Ljudje so pozvali zdravnika iz zdravniške postaje, ki je ukazal prenesti obolenega v bolnišnico. Med potjo tja pa je siromak umrl.

— **Prebogato obdarovan.** V Sarajevu živi deček, katerega je narava obdarovala prebogato. Ima namreč na obeh rokah in na desni nogi po šest prstov. Leva noga je normalna. Deček je jako bistrega uma, 11 let star, zove Vazo Močević ter se uči krojaštva. Zanimiva je tudi okolnost, da ima njegov brat-dvojček samo na jedni roki 6 prstov, v tem ko je vse drugo normalno na njem.

— **Nepoboljšljiv grešnik.** Na Pruskem živi neki Zoll, 74letni starec, ki je pribil skoro 64 let svojega življenja v zaporu. Leta 1832. bil je, 10leten deček, prvikrat zaprt. Potem je sledila kazen kazeni, kajti komaj ko je prišel iz ječe, že so ga zasačili pri kakšnem kaznjivem početju in ga zopet spravili pod ključ. Do leta 1841. bil je Zoll sedel v ječi ali je dobil tu pa tam par let prisilnega dela, 34 let sem, t. j. od 1862. l. pa do dandanes bil je po raznih kaznilnicah, izvzemši natanko dva meseca, koja je bil na svobodi med kaznimi. Komaj je teden dni temu, kar je prišel po prestani kazni iz kaznilnice in so ga zasačili pri nasilni tatvini in ga zopet zaprli. To pot pa bržkone ne pride več živ iz kaznilnice, kajti gotovih mu je najmanj 15 let. Nepoboljšljivi grešnik pa je slaboten in nadušljiv.

Loterijske srečke.

V Lincu dne 15. avg. t. l.: 65, 43, 35, 45, 12.
V Trstu dne 15. avg. t. l.: 23, 81, 45, 44, 54.
V Pragi dne 19. avg, t. l.: 3, 16, 30, 71, 67.

Kathreiner-
Kneippova sladna kava
je kot
primes k bobovi kavi
edino zdrava
kavina pijača.
Dobi se povsod, pol kile za 25 kr.
Svarilo! Zaradi ničvrednih ponarejenih izdelkov je treba paziti na izvirne zavoje z imenom:
Kathreiner

Vizitnice
priporoča
J. Blaznik-ova tiskarna v Ljubljani.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 12. avg 1896. Pšenica gld. 7·80 kr, rž gld. 6 — kr., ječmen gld. 5 50 kr., oves gld. 7·— kr, ajda gld. 8·— kr., proso gld. 6·— kr., turšica gld. 5·— kr., leča gld. 10·— kr., grah gld. 9 — kr., fižol gld. 9 — kr (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

NOVO! Prenarejene zvezdne ure NOVO!
Hadfad Watch Company

imajo nalog vse švicarske ure odstraniti. Prenarejena ura, katera ima povsem **novo urno sestavo**, je, kar se tiče natančnosti nedosežna. Prenarejena ura bo v umetnem ciseliranem inmasivnem façon - pokrovom razposlana **Façon zlato** je nova zlatobarvna tvarina, američanske iznajdba, in ta zlata barva ni samo zunanja ampak **skoz in skoz, in je neobčutljiva proti kislinam, kakor pravo zlato.**

Cena samo 5 gld.

Te prenarejene ure so vsled posebne zlite kovine tako pravim zlatim uram podobne, da jih še veščaki ne morejo razločiti, tudi ne zavoljo njih umetnega dela. Mi prevzamemo za prenarejene ure od Hartford Watch Comp. popolno poroštvo, da nikoli ne zgube **pravo zlato barvo.** Cena z 3 façon zlato-pokrovi (odskočni pokrov, savonete) **samo 5 gld.**

Cena samo 5 gld.

Notranje delo prenarejene ure je tako fino in natančno, da jo vsakemu, kedor želi dobro uro imeti, najtopleje priporočamo. Vsaki uri bode priloženo 3 letno pismeno poroštvo. Vsakdo ima pravico v teku 8 dni svoj denar nazaj zahtevati, ako mu naša prenarejena ura ne dopade. Cena z façonzlatmi pokrovi le 5 gld.

Prosimo pa naše prenarejene ure od Hadfad Watsch Comp. ne z enakim, toda ničvrednim izdelkom premeniti. Vsaka ura ima vtisnjeno tvrdko Hadfad Watsch Comp. Razpošilja proti poštnem povzetji tvrdka za ure

Anton Rix & Bruder
Dunaj II. Praterstrasse 16.

K uram pripadajoče façonzlate verižice sportfaçon le **3 gld.**

Svarilo.

Neka dunajska tvrdka ponareja naša oznanila in ponuja zvezdne ure po 6 gld, pa so navadne Goldin ure, katere mi po 4 gld prodajamo. Vsaka ura naj se vrne, katera nima napis „**Hadfad Watsch & Comp**“ na kazalu in notranjem delu, ali naj se na nas obrne, da mu k njegovi pravici pomagamo. (8)

Odgovorni urednik: **August Pucihar.** — Tisk in založba: **J. Blasnikovi nasledniki.**